

THAM LUẬN

SỰ NGUY HIỂM CỦA VIỆC BẢO TỒN THÚ DỮ

TS. VƯƠNG TẤN VIỆT

*Tiến sĩ Luật học Trường Đại học Luật Hà Nội
Thượng tọa Viện chủ Thiên Tôn Phật Quang, Bà Rịa Vũng Tàu*

TÓM TẮT

Hiện nay, rất nhiều loài thú dữ đang được thế giới bảo vệ một cách cực đoan với lý do bảo tồn động vật hoang dã. Thú dữ là thủ phạm gây ra nhiều hậu quả nghiêm trọng cho môi trường, con người và xã hội như gây suy giảm đa dạng sinh học, phá hỏng cân bằng môi trường sinh thái và khiến cho cuộc sống của con người trở nên bất an, căng thẳng. Bài viết nêu ra nguyên nhân và những giải pháp nhằm khắc phục tình trạng trên để bảo tồn động vật hoang dã một cách thông minh, hợp lý hơn. Trong đó có những biện pháp rất mới, mạnh mẽ như: phân tách khái niệm thú dữ - thú hoang dã khác, cho phép người dân tự vệ chính đáng khi bị các loài thú nguy hiểm tấn công, áp dụng công nghệ trí tuệ nhân tạo, công nghệ y sinh học vào công tác bảo tồn thú hoang dã...

Từ khoá: bảo tồn, động vật hoang dã, thú dữ, thiên nhiên tự xử lý, bảo tồn động vật hoang dã, công nghệ AI, đa dạng sinh học.

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Hiện nay phong trào bảo tồn động vật hoang dã đang được hưởng ứng tại khắp nơi trên thế giới với nhiều mục đích tốt đẹp. Tuy nhiên cùng với đó con người cũng đang đồng thời bảo tồn cả những loài thú dữ. Chúng ta định nghĩa ở đây “thú dữ” là những loài ăn thịt sống, cực kỳ hung hãn, có bản năng săn mồi, mỗi ngày tìm bắt giết các giống loài yếu hơn làm thức ăn. Vấn đề ở chỗ vì chủ quan cho rằng cứ là động vật hoang dã, kể cả thú dữ, thì phải được bảo tồn nên chúng ta đã không cân nhắc sự tác động của những con thú dữ này đến môi trường sống của các loài khác và chính con người.

Trên thực tế, ngay trong xã hội loài người, không phải ai cũng xứng đáng được hưởng những quyền tự do giống nhau. Pháp luật cũng như lương tri của nhân loại đều đồng ý rằng chỉ những công dân nào đủ đạo đức thì mới có quyền được sống tự do trong cộng đồng. Còn kẻ xấu ác phải được quản chế, kiểm soát, cách ly, loại bỏ để tránh gây hại cho những người xung quanh.

Chúng ta sẽ nghĩ sao nếu bất ngờ có cơ quan quản lý nào đó thả vài tử tù (phạm tội giết người hàng loạt) vào ở tự do trong khu phố của ta? Chúng ta thắc mắc hỏi tại sao thả kẻ ác độc vào khu dân cư đang sinh sống hiền lành, họ trả lời vì phải bảo tồn mọi hạng người bình đẳng nên phải thả. Sau đó thì cả khu dân cư náo động xáo trộn, không còn ai có tâm trí gì để làm ăn mưu sinh gì nữa. Rồi cứ mỗi ngày nghe tin phát hiện án mạng chỗ này chỗ kia. Cũng vậy, khu rừng đang bình yên, bỗng có ai đó đem rắn độc, cạp beo, cá sấu, linh miêu... vào thả. Thế là cả khu rừng náo động hoảng loạn. Chỉ vì chúng ta không sống trong rừng nên không hiểu nỗi đau khổ của nhiều con thú khi phải sống chung khu vực với thú dữ.

Đối với con người, việc bảo tồn những loài thú dữ cũng đang bắt chúng ta phải trả giá đắt. Trong thế giới động vật, cá sấu là một trong những loài có khả năng giết người đáng sợ nhất, chúng cướp đi sinh mạng của khoảng 1000 người mỗi năm¹. Trong đó, riêng Cá sấu sông Nile là thủ phạm của hơn 300 vụ². Tại Châu Phi, hà mã chính là “kẻ sát nhân” thực sự khi hằng năm có tới 2900 người bị thiệt mạng bởi loài này³. Cũng tại đây, những khu vực dân cư ven rừng thường xuyên bị đe dọa bởi sư tử. Mỗi năm, trên khắp châu Phi, sư tử gây ra hàng trăm vụ tấn công và giết chết khoảng 200 người⁴. Rắn cũng được coi là một loài thú dữ cực kỳ nguy hiểm. Trên toàn thế giới, mỗi năm ước tính có khoảng 5 triệu ca rắn cắn, trong đó, rắn độc gây ra tử vong và bệnh tật chiếm tỷ lệ đáng kể. Có khoảng 2,4 triệu ca rắn cắn và 94.000 – 125.000 ca tử vong

¹ Báo Phụ nữ (2022), *Cá sấu tấn công, giết chết bé trai 1 tuổi ở Malaysia*, website: <https://www.phunuonline.com.vn/ca-sau-tan-cong-giet-chet-be-trai-1-tuoi-lam-cha-bi-thuong-o-malaysia-a1479438.html>

² Báo Người lao động (2023), *Bí ẩn cá sấu Nile, “ăn thịt hơn 300 người”* website: <https://nld.com.vn/video/bi-an-ca-sau-nile-an-thit-hon-300-nguoi-20221121145654556.htm>

³ Tri thức và cuộc sống (2022), *Dù hà mã có đáng yêu đến đâu, vẫn là những kẻ giết người đáng sợ*, website: <https://kienthuc.net.vn/khoa-hoc-cong-nghe/du-ha-ma-co-dang-yeu-den-dau-van-la-nhung-ke-giet-nguoi-dang-so-1712300.html>

⁴ Newsweek, *Missing Woman Found Dead With Torso Missing After Suspected Lion Attack*, website: <https://www.newsweek.com/lion-attack-missing-woman-dead-torso-missing-zimbabwe-1641308>

hàng năm; 400.000 ca phải cắt bỏ một số bộ phận và các hậu quả sức khỏe nghiêm trọng khác như nhiễm trùng, uốn ván, sẹo, co thắt và di chứng tâm lý⁵.

Tại Việt Nam, theo thống kê của khoa hồi sức chống độc bệnh viện Chợ Rẫy, trong giai đoạn 2010-2011 khoa ghi nhận số bệnh nhân bị rắn độc cắn dưới 300 người/năm. Tuy nhiên, đến giai đoạn 2018-2019, con số này tăng lên trên 700 người/năm. Số lượng người bị rắn độc cắn ngày càng cao với tỷ lệ tử vong chung là 0,5%⁶.

Cũng tại nước ta trong những năm vừa qua, có rất nhiều tai nạn thương tâm do thú dữ gây ra như: Hồ vồ chết nhân viên, làm bị thương du khách, voi quật chết quản tượng, lợn rừng tấn công người đến chết, bò rừng đột nhập vào khu dân cư húc thủng ruột những người dân bản địa... Đáng chú ý trong năm 2021 và 2022, nhiều khu vực ở nước ta xảy ra hàng loạt những vụ tấn công do khỉ mặt đỏ và khỉ đuôi heo - là loài động vật rừng nguy cấp, quý hiếm, thuộc nhóm IIB, có tên trong Sách đỏ Việt Nam gây ra như: tấn công người và cắn chết nhiều gia cầm ở tỉnh Quảng Trị; quậy phá và gây thương tích cho người dân ở thành phố Hồ Chí Minh; đại náo khu dân cư, cắn chết vật nuôi và tấn công trẻ em ở tỉnh Thái Bình...

Tình trạng nêu trên buộc chúng ta phải nhìn nhận lại việc bảo tồn các loài thú dữ này là quyết định khôn ngoan hay là một sai lầm tai hại đối với cả thế giới?

II. PHÁP LUẬT HIỆN NAY ĐANG BẢO VỆ THÚ DỮ MỘT CÁCH CỰC ĐOAN

Hiện nay nhiều tổ chức, chính phủ và chuyên gia trên thế giới đều đang ra sức kêu gọi bảo tồn động vật hoang dã mà trong đó cũng bao gồm cả các loài thú dữ.

Việt Nam cũng là một quốc gia đang rất tích cực ủng hộ phong trào bảo vệ động vật hoang dã. Việt Nam đã tham gia ký kết nhiều công ước và các văn bản quốc tế liên quan đến bảo tồn động vật hoang dã như Công ước CITES (về buôn bán các loại động, thực vật hoang dã nguy cấp)⁷, Công ước CBD (về đa dạng sinh học)⁸, Công ước Bonn

⁵ Safevietnam (2017), *Động vật cắn/húc | Thế giới | Tổng quan*, website: <http://safevietnam.org.vn/tong-quan-10647>

⁶ Báo Lao Động (2023), *Gia tăng tỷ lệ người ngộ độc với tác nhân ngày càng phong phú*, website: <https://laodong.vn/xa-hoi/gia-tang-ti-le-nguoi-ngo-doc-voi-tac-nhan-ngay-cang-phong-phu-1151518.ldo>

⁷ Báo điện tử Bộ tài nguyên và môi trường (2020), *Công ước CITES và sự tham gia của Việt Nam*, website: <https://monre.gov.vn/Pages/cong-uoc-cites-va-su-tham-gia-cua-viet-nam.aspx>

⁸ Báo điện tử Bộ tài nguyên và môi trường (2020), *Công ước CBD và sự tham gia của Việt Nam*, website: <https://monre.gov.vn/Pages/cong-uoc-cbd-va-su-tham-gia-cua-viet-nam.aspx>

(về buôn bán quốc tế các loài động vật, thực vật hoang dã nguy cấp)⁹, Nghị định thư Cartagena (về an toàn sinh học)¹⁰...

Bên cạnh đó là rất nhiều bộ Luật và các văn bản dưới Luật (Nghị định, Quyết định) có các điều khoản bảo vệ động vật hoang dã được phân loại theo mức độ nguy cấp của từng loài theo danh mục của Thông tư 04/2017/TT-BNNPTNT. Trong số các loài động vật hoang dã cần được bảo tồn thuộc danh mục này bao gồm nhiều loài thú dữ như: Rắn hổ mang, Rắn lục, Trăn đảo, Trăn cây, Cá sấu, Hồ, Mèo gấm...

Việt Nam đã ban hành các luật và nghị định quy định mức phạt rất nghiêm khắc đối với việc xâm hại những loài động vật này.

Đối với động vật hoang dã, các hành vi như săn bắt, giết, nuôi, nhốt, tàng trữ, vận chuyển, buôn bán trái phép động vật thuộc Danh mục thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm Nhóm IIB hoặc Phụ lục II Công ước CITES có thể **bị phạt tù đến 12 năm; pháp nhân có thể bị phạt tiền đến 6 tỷ đồng, bị đình chỉ hoạt động vĩnh viễn** (Điều 234-BLHS 2015)¹¹.

Đối với động vật nguy cấp, quý, hiếm, người nào vi phạm quy định về bảo vệ động vật thuộc Danh mục loài nguy cấp, quý, hiếm được ưu tiên bảo vệ hoặc Danh mục thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm Nhóm IB hoặc Phụ lục I Công ước CITES có thể **bị phạt tù lên tới 15 năm; đối với pháp nhân thì có thể bị phạt tiền đến 15 tỷ đồng, bị đình chỉ hoạt động vĩnh viễn** (Điều 244-BLHS 2015)¹².

Trong Chiến lược quốc gia về đa dạng sinh học đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2050, nội dung bảo vệ, bảo tồn các loài hoang dã, đặc biệt là các loài hoang dã nguy cấp là một trong những nội dung trọng tâm.

⁹ Báo điện tử Đảng Cộng Sản Việt Nam (2018), *Công ước về buôn bán quốc tế các loài động vật, thực vật hoang dã nguy cấp, ký kết tại Washington, D.C. ngày 3/3/1973, sửa đổi tại Bonn ngày 22/6/1979; Việt Nam tham gia ngày 20/1/1994*, website: <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/ho-so-su-kien-nhan-chung/luat-quoc-te/cong-uoc-ve-buon-ban-quoc-te-cac-loai-dong-vat-thuc-vat-hoang-da-nguy-cap-ky-ket-tai-washington-d-c-ngay-331973-sua-3348>

¹⁰ Báo điện tử Bộ tài nguyên và môi trường (2019), *Nghị định thư Cartagena năm 2000 về an toàn sinh học*, website: <https://vupc.monre.gov.vn/bao-ton-va-su-dung-ben-vung-da-dang-sinh-hoc/1623/nghi-dinh-thu-cartagena-nam-2000-ve-an-toan-sinh-hoc>

¹¹ Báo điện tử Tạp chí tòa án (2020), *Bàn về tội “Vi phạm quy định về bảo vệ động vật hoang dã” quy định tại Điều 234 BLHS 2015*, website: <https://tapchitoaan.vn/ban-ve-toi-vi-pham-quy-dinh-ve-bao-ve-dong-vat-hoang-da-quy-dinh-tai-dieu-234-blhs-2015>

¹² Báo điện tử Tạp chí tòa án nhân dân (2023), *Công ước về buôn bán quốc tế các loài động, thực vật hoang dã nguy cấp và các quy định của pháp luật Việt Nam có liên quan*, website: <https://tapchitoaan.vn/cong-uoc-ve-buon-ban-quoc-te-cac-loai-dong-thuc-vat-hoang-da-nguy-cap-va-cac-quy-dinh-cua-phap-luat-viet-nam-co-lien-quan>

III. SỰ SAI LẦM CỦA VIỆC BẢO TỒN THÚ DỮ

Đặc tính khác biệt của thú dữ

Trong pháp luật quốc tế và pháp luật Việt Nam về bảo vệ động vật hoang dã hiện nay đều chỉ dựa trên tính nguy cấp, quý, hiếm của loài mà không có bất kỳ sự phân biệt nào đối với các loài thú dữ. Nghĩa là hiện nay, pháp luật đều xem thú dữ là động vật hoang dã nên bảo tồn chúng hoàn toàn như nhau.

Theo các chuyên gia việc bảo tồn các giống loài đang có nguy cơ tuyệt chủng (không cần biết chúng có phải là thú dữ hay không) là cấp thiết bởi chúng không chỉ đóng vai trò quan trọng đối sự đa dạng sinh học, cân bằng môi trường sinh thái mà còn mang đến cho con người nhiều các lợi ích khác như kinh tế, nông nghiệp, y học. Bên cạnh đó thực trạng biến đổi khí hậu, ô nhiễm môi trường, sự săn bắt của con người... cũng khiến cho số lượng các loài động vật hoang dã sụt giảm nghiêm trọng và có nguy cơ biến mất hoàn toàn ngoài tự nhiên. Chính vì thế, khi giống loài nào có nguy cơ tuyệt chủng hay sắp tuyệt chủng, các quốc gia đều đưa chúng vào sách đỏ và nỗ lực bảo vệ thông qua nhiều điều luật, biện pháp khác nhau.

Tuy nhiên, khi lấy lý do này để bảo tồn cho các loài thú dữ thì chúng ta đang mắc một sai lầm lớn. ***Bởi vì thú dữ có đặc tính khác biệt so với những loài động vật hoang dã còn lại, và hệ trọng hơn chúng là thủ phạm gây ra nhiều hệ lụy, hậu quả khôn lường cho môi trường thiên nhiên và con người.***

Động vật hoang dã là những loài động vật chưa bị thuần hóa và thường sống trong môi trường tự nhiên¹³. Trong khi đó, “thú dữ” là một cụm từ được nhắc đến trong Bộ luật Dân sự tại Điều 623 như một trong những loại nguồn nguy hiểm cao độ.

Thú dữ có đặc điểm như: thường là những loài động vật rất hung dữ, luôn luôn sẵn sàng tấn công bất cứ mục tiêu nào ở gần hoặc ở trong tầm ngắm của chúng. Điều này xuất phát từ bản năng săn mồi vốn có mà tạo hóa đã ban cho chúng. Ngay cả khi các mục tiêu không có biểu hiện đe dọa hoặc tấn công chúng, thì chúng cũng sẵn sàng tấn công mục tiêu. Đây cũng là một trong những đặc điểm nổi bật giúp phân biệt thú dữ với các loài động vật hoang dã khác. Hoạt động tấn công của các loài động vật

¹³ Theo từ điển "American Heritage Dictionary of the English Language, Fifth Edition".

hoang dã khác chủ yếu là nhằm tự vệ. Trong khi đó, hoạt động tấn công của thú dữ không nhằm tự vệ mà đó là những hoạt động tấn công một cách chủ động.

Thú dữ cũng là loài động vật “không chấp nhận” sự kiểm soát của con người, chúng luôn có ý thức phản kháng lại trước sự quản lý của con người. Ngay cả khi đang nằm trong sự kiểm soát của con người, nhưng chỉ cần một sơ ý nhỏ của người quản lý, thú dữ sẽ vượt khỏi tầm kiểm soát, thậm chí tấn công cả người đang quản lý. Đây chính là đặc điểm cho thấy việc quản lý chặt chẽ thú dữ là vô cùng quan trọng, không thể có bất cứ một sự lơ là nào trong việc quản lý thú dữ.

Thú dữ săn mồi (Nguồn: internet)

Thú dữ là “kẻ hủy diệt” đa dạng sinh học

Một trong những mục tiêu cốt lõi của việc bảo tồn động vật hoang dã là để duy trì **đa dạng sinh học**. Trong khi đó, thú dữ là giống loài hung hãn giết hại các loài khác để ăn thịt đi ngược lại mục tiêu này. Khi thú dữ được thả vào một sinh cảnh có những loài động vật đang sinh sống hiền lành, chúng sẽ săn mồi tìm diệt không ngừng khiến cho cả khu vực đó chìm trong sợ hãi và nguy cơ suy giảm số lượng giống loài. Ví dụ tại Zimbabwe do số sư tử tăng lên đã dẫn đến sự suy giảm đáng kể số lượng hươu cao cổ. Ở những khu vực không có sư tử quần thể hươu cao cổ chứa 34% con non, nhưng ở những nơi có sư tử chỉ chứa 6% con non¹⁴.

¹⁴ Báo điện tử Conservationjobs (2018), *Impact of Lions on Falling Giraffe Populations*, website: <https://www.conservationjobs.co.uk/articles/impact-of-lions-on-falling-giraffe-populations>

Thú dữ còn là một trong những tác nhân nguy hiểm dẫn tới sự sụt giảm của chính những cá thể đang nằm trong danh sách quý hiếm cần được bảo tồn. Ví dụ trường hợp báo đốm là một trong những loài lớn nhất thuộc họ mèo, có nguồn gốc từ Châu Mỹ. Danh mục thức ăn của báo đốm rất đa dạng, hàng chục loài từ trên mặt đất như: hươu, lợn lòi, chuột, trăn đến dưới nước như cá, rùa. Như vậy chỉ cần xuất hiện báo đốm trong quần xã các loài động vật hoang dã thì ít nhất hàng chục loài thuộc chuỗi thức ăn của chúng sẽ nằm trong nguy cơ bị giết thịt, trong đó có cả loài quý hiếm thuộc danh mục cần được bảo tồn.

Sức ảnh hưởng của thú dữ không chỉ dừng lại ở số lượng các loài bị săn giết, mà còn ở tập quán sử dụng con mồi của chúng. Tính trung bình báo hoa mai cần 4kg thịt/ngày¹⁵. Tuy nhiên, khi săn mồi chúng có thể tàn sát hàng loạt và chỉ sử dụng rất ít số lượng con vật mà chúng giết. Ở Quảng Trị, báo hoa mai đã gây ra nhiều vụ dê nuôi trong trang trại bị chết bất thường và mất tích bí ẩn, một số bị thương nặng với nhiều bộ phận trên thân thể bị mất¹⁶.

Một số quan điểm cho rằng những loài thú dữ nằm trong sách đỏ cần được bảo tồn có số lượng rất ít và sẽ không ảnh hưởng đáng kể đến những loài vật khác cũng như con người. Điều này không phải lúc nào cũng đúng, vào năm 2012, người ta đưa 28 con “thú mặt quỷ Tasmania” đến đảo Maria (Australia) để bảo tồn, không ngờ chỉ trong vài năm chúng đã xóa sổ toàn bộ số chim cánh cụt tại đây ước tính hơn 3.000 cặp. Ngoài ra, nhiều động vật khác như ngỗng Cape Barren trên đảo Maria và gà mái bản địa cũng đã phải hứng chịu sự tàn sát của những kẻ ăn thịt hung dữ này¹⁷.

Người hung dữ phạm pháp thì bị bắt giam vào tù, thú hung dữ thì được thả tự do để cho con người được tiếng văn minh biết bảo tồn thiên nhiên. Vậy thì, “thú quyền” lại cao hơn nhân quyền chăng? Người vào rừng chặt cây thì bị kết tội phá hoại thiên nhiên, thả thú dữ vào rừng lùng bắt ăn thịt các giống loài khác thì được xem là bảo vệ

¹⁵ Sức khỏe & Cuộc sống (2017), *Lối sống và số lượng thức ăn cần thiết cho một con báo Hoa Mai*, website: <https://suckhoecuocsong.vn/loi-song-va-so-luong-thuc-an-can-thiet-cho-mot-con-bao-hoa-mai>

¹⁶ Tuổi trẻ Online, Quốc Nam (2018), *Xuất hiện dấu chân báo hoa mai gần khu dân cư ở Quảng Trị*, website: <https://tuoitre.vn/xuat-hien-dau-chan-bao-hoa-mai-gan-khu-dan-cu-o-quang-tr-20180301220041634.htm>

¹⁷ Báo điện tử VTV News, Quỳnh Chi (2021), *Thú ăn thịt quý Tasmania tàn sát hàng nghìn con chim cánh cụt trên đảo Australia*, website: <https://vtv.vn/the-gioi/thu-an-thit-quy-tasmania-tan-sat-hang-nghin-con-chim-can-cu-tren-dao-australia-20210622153701652.htm>

thiên nhiên. Đến khi nào thì các nhà khoa học và quản lý mới thôi ảo tưởng mình đang bảo vệ thiên nhiên khi ra sức bảo tồn thú dữ?

Ta nhìn các clip quay lại cảnh thú dữ tàn sát các con ngựa, con nai, con bò... ở trong rừng mà thương xót. Các con vật yếu thế phải chịu đau đớn oằn oại trong miệng của thú dữ, có con linh dương mẹ đứng yên chịu cho hổ báo ăn thịt để mong cho hai con linh dương con chạy thoát... Có nhiều con vật chịu đau đớn bỏ mạng để cho con người tự hào là mình biết bảo tồn thiên nhiên.

Thú dữ phá hỏng cân bằng môi trường sinh thái

Thú dữ không chỉ làm mất đa dạng sinh học mà còn là một trong những tác nhân trực tiếp ***phá vỡ cân bằng môi trường sinh thái***. Cân bằng sinh thái có thể hiểu là sự duy trì cân bằng ổn định các yếu tố trong hệ sinh thái bao gồm: số lượng, mật độ các loài và môi trường sống của chúng. Trong một hệ sinh thái, các loài luôn tương tác mật thiết và ràng buộc với nhau, dựa vào nhau để sống. Ví dụ, cây cỏ hút nước và khoáng chất từ đất để phát triển, hươu nai ăn cỏ, hổ báo ăn thịt hươu nai, sau khi chết đi xác của hổ báo lại được vi sinh vật phân hủy trở thành dinh dưỡng trong đất. Nhờ có sự duy trì tuần hoàn ổn định như vậy mà tất cả các loài mới cùng nhau tồn tại được. Sự phát triển quá mức hay biến mất của một loài cũng sẽ ảnh hưởng dây chuyền đến sự sống của toàn hệ sinh thái.

Các nhà khoa học hiện nay ủng hộ lý thuyết cho rằng ***thiên nhiên có khả năng tự xử lý***, tức là hệ sinh thái có khả năng tự điều chỉnh tự cân bằng, vì thế con người không nên có bất kỳ sự can thiệp nào. Đây cũng là điều chúng ta cần phải xem lại.

Đúng là hệ sinh thái có thể tự cân bằng nhưng khả năng đó chỉ nằm trong giới hạn. Nếu có một yếu tố nào đó thay đổi quá lớn thì hệ sẽ không thể giữ được ở trạng thái cân bằng, và thú dữ là loài có khả năng cao sẽ tạo ra đột biến như thế.

Cục Khảo sát Địa chất Mỹ (USGS) cho biết, ở nam Florida loài trăn Miến Điện đang đặt ra một trong những vấn đề quản lý khó giải quyết nhất đối với cân bằng sinh thái. Ban đầu chỉ có vài con trăn lọt vào tự nhiên do hoạt động mua bán vật nuôi nhập ngoại và gần như vô hại. Nhưng do khả năng sinh trưởng quá mạnh, hiện nay quần thể trăn Miến Điện đang phát triển bùng nổ ở khu vực này. Một con trăn có thể dài tới 6m và ăn thịt gần như tất cả các loài động vật khác trong hệ sinh thái tự nhiên. Kể từ khi trăn Miến Điện xuất hiện, số lượng những loài thú hoang dã khác đã sụt giảm trầm

trọng. Mặc dù đã áp dụng rất nhiều biện pháp tuy nhiên các nhà nghiên cứu đã phải đưa ra kết luận việc xóa sổ trần ở nam Florida gần như bất khả thi cho tới thời điểm hiện tại¹⁸.

Hay như trường hợp siêu lợn Canada, kể từ khi được tự do trong môi trường tự nhiên số lượng loài này đã bùng nổ và xâm lấn sang lãnh thổ nước Mỹ¹⁹. Chúng ăn hoa màu, phá hoại cây cối và gây ô nhiễm nguồn nước gây thiệt hại lên đến 2,5 tỷ USD ở Mỹ mỗi năm. Chúng cũng là ổ chứa virus có thể lây lan cho con người như cúm lợn, E.coli, Salmonella. Bên cạnh nguy hại đối với con người, siêu lợn còn săn động vật hoang dã bản xứ gây hại cho hệ sinh thái, từ chim làm tổ trên mặt đất như chim cú, đồi mồi, rùa... *“Lợn cũng là loài săn mồi cừ khôi. Những con đực có răng nanh dài, vì vậy chúng có khả năng vừa chạy vừa ngoạm con mồi. Chúng cũng giết những con non và phá hủy tổ của các loài vật khác”*. Tính đến nay, những nỗ lực tiêu diệt lợn hoang đều thất bại. Ở các nơi như Florida, California, Oklahoma, Texas, số lượng lợn lớn và phân bố rộng đến mức chính quyền địa phương chuyển sang mục tiêu quản lý thiệt hại thay vì tiêu diệt loài này²⁰.

Bản đồ những địa điểm siêu lợn xuất hiện ở Canada (Ảnh: internet)

¹⁸ Báo điện tử VnExpress (2023), *Florida không thể xóa sổ Trần Miến Điện*, website: <https://vnexpress.net/florida-khong-the-xoa-so-tran-mien-dien-4583641.html>

¹⁹ (Báo điện tử VnExpress (2023), *“Siêu lợn” lan khắp Canada*, website: <https://vnexpress.net/sieu-lon-lan-khaph-canada-4589574.html>)

²⁰ Báo điện tử VnExpress (2023), *Lợn hoang xâm hại mùa màng nước Mỹ*, website: <https://vnexpress.net/lon-hoang-xam-hai-mua-mang-nuoc-my-4567058.html>

Chúng ta chỉ quan tâm tới khả năng tự cân bằng của thiên nhiên mà không nhớ rằng khả năng đó có giới hạn. Với sự phát triển của khoa học kỹ thuật hiện nay, con người nắm trong tay khả năng biến đổi môi trường thiên nhiên thì cũng phải có trách nhiệm để tạo ra những tác động tích cực tốt đẹp đối với nó.

Thực tế đã có nhiều hệ sinh thái được cải thiện nhờ vào bàn tay và khối óc của con người. Trong một bài báo gần đây, tại huyện Hữu Ngọc (tỉnh Sơn Tây, Trung Quốc) nằm ở rìa sa mạc Maowusu, nơi từng hứng chịu bão cát quanh năm. Sau một đêm, những căn nhà thường bị cát bao phủ chặn cả cửa ra vào, người dân luôn phải dùng xẻng để dọn cát. Nhưng chính quyền và người dân địa phương đã nỗ lực trồng rừng, bảo vệ hệ sinh thái trong suốt hơn 7 thập kỷ. Tính đến cuối năm 2021, hơn 962 km² đất xói mòn ở huyện Hữu Ngọc đã được phủ những mảng màu xanh rộng lớn, hiện tượng cát bay đã được kiểm soát và việc trồng trọt cũng trở nên thuận lợi hơn, vùng đất cằn cỗi đã chuyển thành ốc đảo trên sa mạc²¹.

Việc biến sa mạc thành ốc đảo xanh tươi của huyện Hữu Ngọc là một minh chứng về sự thành công trong việc cải tạo môi trường sống đã làm thức tỉnh chúng ta. Vì từ xưa, chúng ta đã luôn tin vào lý thuyết hãy để mọi thứ tự nhiên, không nên can thiệp vào, cho rằng đó là tôn trọng và bảo vệ thiên nhiên. Nhưng đã đến lúc chúng ta phải thay đổi quan niệm lỗi thời đó. Ai nói hãy để yên cho thiên nhiên tự xử lý là sai. Khi muốn bảo tồn thiên nhiên, đa dạng sinh học, con người phải can thiệp chứ không phải bỏ mặc cho tự nhiên. Ví dụ như con người phải ngăn chặn sa mạc hóa, phải ngăn chặn dòng chảy làm lở đất, phải kè bờ ngăn sóng biển, phải bảo vệ rùa biển đẻ trứng...

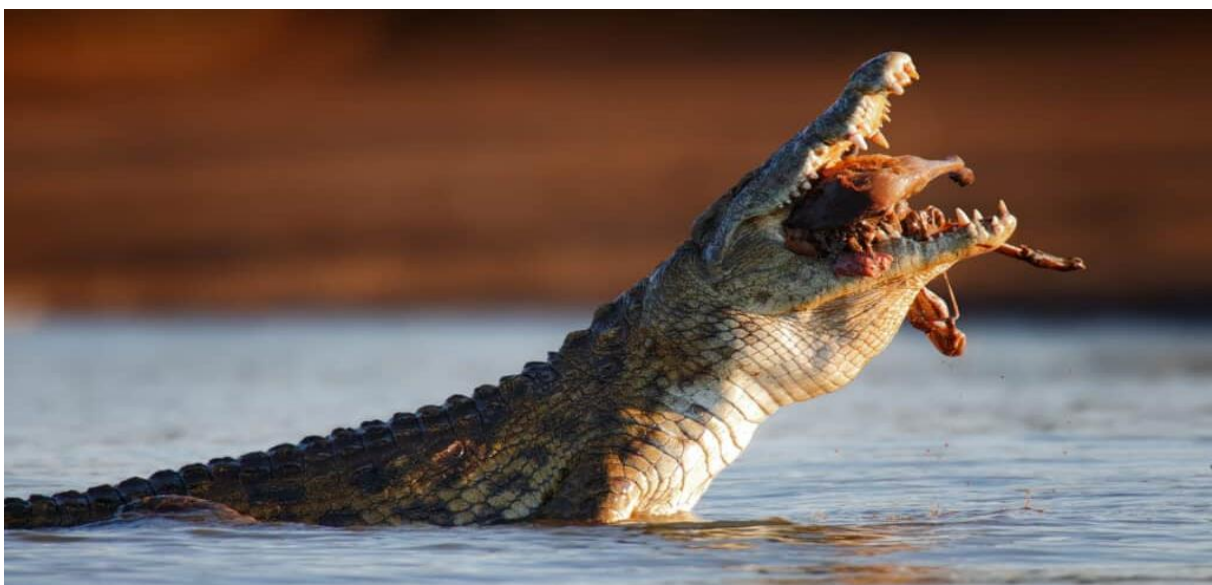
Cũng vậy, trong vấn đề bảo tồn động vật hoang dã, chúng ta hay vin vào quan điểm **đa dạng sinh học, thiên nhiên có cách tự xử lý** mà bỏ quên vai trò trách nhiệm của “con người thông minh”. Con người thông minh phải có trách nhiệm theo dõi và đánh giá sự cân bằng sinh học để rồi can thiệp vào tự nhiên một cách phù hợp, hài hòa, giúp cho thiên nhiên phát triển theo chiều hướng tốt đẹp hơn. Trong khi đó, thú dữ chính là kẻ tiêu diệt nhiều giống loài của tự nhiên, chúng tiêu thụ và tàn sát các giống loài khác, ta bảo tồn thú dữ là tiếp tay tiêu diệt tự nhiên. Một hệ sinh thái càng đa dạng,

²¹ Báo điện tử VnExpress (2022), *7 thập kỷ biến sa mạc thành ốc đảo*, website: <https://vnexpress.net/7-thap-ky-bien-sa-mac-thanh-oc-dao-4518598.html>

nhiều thành phần thì trạng thái cân bằng của hệ càng ổn định. Vì vậy một hệ sinh thái tự nhiên bền vững khi có rất nhiều loài cùng tồn tại. Chính thú dữ đe dọa sự đa dạng giống loài này trong một quần xã sinh vật cũng như hệ sinh thái nói chung. Điều đó khiến thú dữ không còn phù hợp với một hệ sinh thái tự nhiên bền vững nữa.

Ta đặt câu hỏi: chuyện gì sẽ xảy ra nếu khủng long còn sống sót đến ngày hôm nay? Chắc chắn là con người sẽ bị loài này tiêu diệt. Khủng long phải biến mất thì loài người mới xuất hiện. Nếu khủng long còn tồn tại thì có lẽ trái đất này cũng chỉ còn các loài khủng long và con người cũng không xuất hiện, trái đất không đa dạng như ngày nay. Thiên nhiên đã chọn lựa như thế. Các thú dữ nguy hiểm không thích hợp cho sự tồn tại của các giống loài khác. Thế giới cần sự đa dạng sinh học nhưng không phải có nhiều thú dữ nguy hiểm trong đó. Vì chúng cũng chính là tác nhân gây mất cân bằng sinh thái. Ta thản nhiên đứng nhìn một con báo cắn cổ một con nghé mà không can thiệp vì cho rằng hãy để yên cho thiên nhiên hành động, trong khi đàn trâu rừng thì vất vả tấn công con báo để giải cứu con nghé. Vậy khi cướp dí dao vào cổ ta, ta có để yên cho thiên nhiên hành động hay ta tri hô cầu cứu?

Khi thiên nhiên dùng “luật rừng” để sắp xếp thì các loài tàn sát lẫn nhau đau đớn vì không biết điểm dừng. Nếu chúng ta để cho thiên nhiên tự xử lý, thì vậy cái đau đớn của con vật khi bị cắn xé ai sẽ chịu trách nhiệm? Đây rõ ràng là một suy nghĩ sai lầm của khoa học.

Thú dữ săn mồi (Nguồn: internet)

Một số người cho rằng thú dữ có chức năng ăn bớt thú ăn cỏ để bảo vệ thảm thực vật, thiên nhiên đã sắp xếp như thế. Tiếc là thú dữ không thể tự kiểm soát nên đụng đầu ăn đó, tấn công giết hại luôn cả người. Thực ra, chúng ta có nhiều cách để bảo vệ thảm thực vật chứ không phải chỉ phụ thuộc vào thú dữ. Ví dụ để đáp ứng nguồn thức ăn cho động vật ăn cỏ, bên cạnh việc trồng thêm cây lâu năm bảo vệ rừng chúng ta có thể trồng thêm các loài cây ăn quả. Các cây ăn quả vừa có đặc tính sinh trưởng phát triển và phát tán nhanh hơn cây lâu năm, vừa có khả năng cung cấp nguồn thức ăn bền vững cho thú rừng. Hoặc chúng ta có thể triệt sản để kiểm soát số lượng thú ăn cỏ khi chúng sinh sôi quá nhiều. Vấn đề thực sự nằm ở việc con người thể hiện vai trò điều chỉnh thiên nhiên một cách thông minh, hợp lý chứ không nằm ở khả năng săn mồi của thú dữ và để thiên nhiên tự xử lý.

Muông thú trong rừng cũng cần được sống bình yên, tuy nhiên con người chưa đủ sức để đưa luật pháp vào trong rừng, nên ở đó chỉ có “luật rừng” - mạnh được yếu thua. Con người tự nhận mình là chủ của thế giới thì phải có trách nhiệm điều chỉnh thế giới tốt đẹp hơn, một ngày nào đó chúng ta cũng phải đưa được pháp luật văn minh vào cuộc sống của động vật hoang dã. Chúng ta phải hướng tới điều này, các nhà khoa học phải nghĩ về điều này.

Chúng ta cần nghiên cứu kỹ lưỡng mức độ nguy hiểm của các loài thú dữ. Thay vì thả thú dữ vào hệ sinh thái như một động vật hoang dã thông thường, ta phải có những nghiên cứu có chiều sâu để đánh giá mức độ nguy hại của chúng đến sinh cảnh sẵn có. Bởi vì khi nằm trong mối tương quan với các loài động vật hoang dã khác trong cùng một sinh cảnh, thú dữ gây ảnh hưởng rất lớn và nhiều khả năng có thể làm mất cân bằng sinh thái nghiêm trọng thay vì đóng góp vào sự phong phú loài nơi đó. Đó là một bước đi thận trọng và cần thiết chứ không thể để thực trạng như hiện nay không có cơ chế kiểm soát các loài thú dữ.

Thả động vật hoang dã về rừng (Nguồn: TTXVN)

Thú dữ làm môi trường sống của con người trở nên bất an, nguy hiểm

Trên thế giới số tai nạn do thú dữ tấn công đang ngày càng tăng cao. Con người bảo tồn thú dữ hoang dã nhưng lại không có biện pháp đảm bảo cho sự an toàn của chính họ hay những người xung quanh. Chúng ta cho rằng bảo tồn đa dạng động vật trong đó có thú dữ là nhân văn nhưng lại không lường trước hậu quả nghiêm trọng rằng thú dữ có sức mạnh khủng khiếp và chỉ thích ăn thịt, chúng tìm giết những động vật lành tính khác, rồi tấn công đến cả loài người.

Nơi những khu vực thường hay bị lũ lụt, cá sấu và rắn tràn lan sẽ đe dọa tính mạng của con người. Khu vực sông nước miền Tây, người dân chủ yếu sống và lưu thông nhờ vào địa thế, nếu chẳng may cá sấu hoặc rắn được bảo tồn ở những nơi như thế, thì đời sống và sự an toàn của người dân trong vùng cũng bị đe dọa nghiêm trọng. Hơn nữa, các hình thức giao thương bằng đường thủy cũng bị ảnh hưởng, kéo theo hệ lụy về kinh tế và du lịch trong vùng. Ngày xưa, ở miền Tây nước ta, ai giết được cá sấu sẽ được xem như anh hùng, vì cá sấu vốn là loài hung dữ và kỹ năng săn mồi đỉnh cao, chúng thường ẩn mình dưới nước, di chuyển nhẹ nhàng không gây tiếng động, chỉ để lộ phần mắt để quan sát con mồi, nếu không để ý sẽ khó phát hiện, đặc biệt là vô cùng nguy hiểm đối với trẻ em. Nếu một dòng sông có nhiều cá sấu, sẽ chẳng ai dám xây nhà sàn trên sông, sẽ không có những phiên chợ nổi để tạo ra thu nhập cũng như “đặc sản văn hoá” miền Tây. Đây là minh chứng cho việc thú dữ làm môi trường sống của

con người và các giống loài khác trở nên bất an nguy hiểm mà chúng ta cần phải xem xét loại khỏi danh mục được đầy mạnh bảo tồn như hiện nay.

Cá sấu săn mồi dưới sông (Nguồn: Unplash)

Một số quan điểm cho rằng thú dữ được bảo tồn trong các khu riêng biệt nên việc tấn công con người là do lỗi của các cơ quan chức năng quản lý chưa chặt chẽ chứ không phải do luật bảo vệ động vật hoang dã.

Thực tế, luật pháp chưa phân tách khái niệm và chế tài riêng đối với thú dữ, vẫn coi chúng như các loài động vật hoang dã khác. Vì vậy, cách quản lý thú dữ trong các khu bảo tồn không có điểm khác biệt đối với các loài động vật hoang dã thông thường. Luật chưa định hướng để việc quản lý thú dữ được diễn ra theo một trình tự đặc biệt. Nếu cho rằng tội phạm là những đối tượng nguy hiểm với thế giới loài người cần phải hạn chế quyền cũng như phạm vi hoạt động (bằng cách bỏ tù) thì tại sao những con thú dữ không có các điều luật tương tự như vậy? Thú dữ là những loài ăn thịt sống, hung hãn, vậy phải chăng ở thế giới loài vật, thú dữ cũng cần được coi như một loài gây hại đặc biệt cần được hạn chế phạm vi hoạt động, thay vì đầy mạnh bảo tồn như hiện nay. Các điều luật chưa được bổ sung dẫn đường đối với thú dữ thì công tác quản lý được triển khai hết sức khó khăn.

Hiện nay, nhiều khu bảo tồn đang ngày càng gần với khu dân cư nên các loài thú dữ nguy hiểm có thể tiếp cận người dân một cách dễ dàng. Khu bảo tồn không cung cấp đủ thức ăn cho thú dữ nên chúng phải đi săn môi ngoài khu vực quy định, nơi những bản làng hay khu dân cư đông đúc. Chính việc thú dữ sinh trưởng phát triển nhanh hơn số lượng các loài thú bị ăn thịt trong khu bảo tồn mà chúng phải lang thang tìm môi. Vì vậy, bài toán kiểm soát số lượng thú dữ cũng cần được tính toán phù hợp với tỷ lệ các loài khác trong cùng hệ sinh thái. Các khu bảo tồn hiện nay chưa xây dựng chương trình quản lý thú dữ một cách chặt chẽ, thậm chí thiếu hàng rào để ngăn chặn thú dữ xâm lấn sang khu dân cư bên ngoài.

Hồ xâm nhập khu dân cư (Nguồn: Internet)

Ngoài ra, thú dữ hiện tồn tại không chỉ ở các khu bảo tồn mà còn ngoài tự nhiên, tiềm ẩn nhiều nguy cơ xâm hại tới con người. Hiện nay, theo điều 244 luật hình sự 2017, các hành vi vi phạm quy định về động vật hoang dã có thể bị xử phạt hành chính từ 500 triệu tới 15 tỷ đồng và xử phạt hình sự cao nhất lên đến 15 năm tù²². Như vậy, nếu trong khu dân cư có xuất hiện các loài nguy hiểm như rắn hổ mang chúa, rắn lục thì người dân sẽ bị mắc kẹt trong việc xử lý rủi ro bị xâm phạm. Hoặc người dân chọn cách tự vệ có thể dẫn tới giết hại những động vật này và chịu xử phạt, hoặc chạy trốn mà không thể kháng cự vì lo sợ luật pháp bảo vệ các loài thú dữ đó. Đây là tình thế khó

²² Theo điều 244, Bộ luật hình sự 2017: *Tội vi phạm quy định về bảo vệ động vật nguy cấp, quý, hiếm*

xử cho người dân mà thực tế đã xảy ra. Từ những năm 2005, đồng bào Tây Bắc đã phải chịu cảnh bị sói lửa tràn qua từ Campuchia tàn phá vật nuôi, ước tính mỗi năm 30 tới 40 con trâu bò. Đây là tài sản lớn của đồng bào miền núi đang phải gánh chịu thiệt hại nặng nề. Ước muốn của dân bản bây giờ là “*cấm chúng tôi săn bắn, vậy chính quyền phải có biện pháp gì để đuổi đàn sói, bảo vệ đàn gia súc của dân bản*”²³. Phải chăng đây là hệ lụy từ các điều luật bảo tồn động vật hoang dã mà chưa phân tách chế tài riêng đối với các loài thú dữ ăn thịt và nguy hiểm?

Một số quan điểm cho rằng nếu luật pháp không bảo vệ các loài thú dữ thì chúng sẽ bị săn bắt tự do và đứng trước nguy cơ tuyệt chủng. Thực tế, chúng ta đề xuất các cơ quan quản lý và các nhà khoa học kiểm soát số lượng các loài thú dữ để đạt được sự cân bằng sinh thái bền vững chứ không phải để người dân tự do săn bắt, mua bán trái phép. Việc kiểm soát điều chỉnh số lượng thú dữ là công việc phức tạp, đòi hỏi cần phải được thực hiện bởi cơ quan chức năng có chuyên môn và thẩm quyền. Việc người dân tự ý săn bắt giết hại thú dữ mà không có lý do chính đáng (bảo vệ sự an toàn cơ sở kinh tế, vật nuôi, cũng như tự vệ, phòng bị...), không được sự cho phép của các cơ quan quản lý sẽ là hành vi phá hoại, vi phạm pháp luật cần phải được xử lý nghiêm. Có như vậy, luật pháp mới thể hiện được sự công bằng và tính nghiêm minh. Pháp luật vừa có thể bảo vệ sự an toàn cho con người, vừa có quy định thích hợp để con người không lợi dụng khai thác cũng như làm tổn hại một cách vô tình hay cố ý tới các loài thú dữ. Ngoài ra, chúng ta có thể bảo tồn các loài thú dữ đang đứng trước nguy cơ tuyệt chủng, có giá trị kinh tế, y học và nguồn gen quý hiếm trong các khu riêng biệt để loại trừ khả năng bị đặt bẫy, săn bắt. Đây là cơ chế linh hoạt, nằm trong sự kiểm soát của các cơ quan chức năng có thẩm quyền và sẽ dần được hoàn thiện để có một môi trường sinh thái cân bằng, hài hòa lợi ích giữa các giống loài cũng như con người.

²³ Công an nhân dân (2014), *Sói lửa - Ác mộng của đồng bào dân tộc Tây Bắc*, website: <https://cand.com.vn/Phong-su-Tieu-diem/Soi-lua---Ac-mong-cua-dong-bao-dan-toc-Tay-Bac-i322766/>

IV. GIẢI PHÁP

Nếu chúng ta vẫn giữ nguyên cách bảo tồn động vật hoang dã như hiện nay, coi thú dữ như các loài động vật hoang dã khác mà không đánh giá tác hại của chúng với quần thể xung quanh, thì chẳng khác nào chúng ta vô tình tiếp tay cho thú dữ cướp đi sự sống của những loài yếu ớt hơn cũng như gián tiếp gây nên những xâm phạm nguy hiểm đến đời sống của con người. Luật pháp phải nghiêm minh, nếu khoan dung với kẻ ác tức là tàn nhẫn với những người vô tội. Bảo tồn thú dữ như hiện nay là sai lầm và phải được xem xét lại một cách nghiêm túc, con người phải can thiệp một cách thông minh, có chọn lọc tính toán để điều chỉnh.

1. Bảo tồn động vật hoang dã một cách thông minh

Bảo tồn thông minh là cách bảo tồn dựa trên việc đánh giá mức độ nguy hiểm và ảnh hưởng của loài đó đối với hệ sinh thái, con người và các giống loài khác.

Hiện nay, các loài động vật nguy cấp, quý, hiếm cần ưu tiên bảo vệ đang được xác định dựa 2 tiêu chí:

- Thứ nhất: Số lượng cá thể còn ít hoặc đang bị đe dọa tuyệt chủng (theo quy định tại Điều 5, Nghị định số 160/2013/NĐ-CP ngày 12/11/2013 của Chính Phủ).

- Thứ hai: Là loài đặc hữu hoặc có một trong các giá trị đặc biệt về khoa học, y tế, kinh tế, sinh thái, cảnh quan, môi trường và văn hoá – lịch sử (theo quy định tại Điều 6, Nghị định số 160/2013/NĐ-CP ngày 12/11/2013 của Chính Phủ).

Việc bảo tồn động vật hoang dã hiện nay chưa đánh giá mức độ tác động đến hệ sinh thái của từng loại thú. Sách đỏ chỉ dựa trên tiêu chí nguy cơ tuyệt chủng để bảo tồn, mà chưa đưa ra tiêu chí dựa trên sự tương tác giữa các giống loài với nhau. Vì thế, nên xem xét thêm một tiêu chí, đó là: “sự đe dọa của 1 loài động vật đối với đa dạng sinh học và an toàn của con người”.

Tiêu chí này sẽ giúp phân tách khái niệm thú dữ là một phân tách biệt trong tập hợp động vật hoang dã, việc phân tách như thế sẽ giúp chúng ta có những biện pháp bảo tồn cụ thể và hiệu quả hơn cho từng loại. Đối với những loài thú dữ có nguy cơ tuyệt chủng, con người cần can thiệp một cách có chiều sâu hơn để quản lý, khống chế các loài thú dữ này, không cho chúng gây hại đến các loài động vật khác và con người.

Từ việc phân biệt hai khái niệm thú dữ và động vật hoang dã khác, ta sẽ có cách bảo tồn khác nhau đối với hai đối tượng nêu trên. Thông thường, trong một khu bảo

tồn, các loài đều đóng vai trò mắt xích trong những chuỗi thức ăn, sự biến động mạnh của một loài bất kỳ sẽ gây ra sự xáo trộn trong chuỗi thức ăn tương ứng và gây mất cân bằng hệ sinh thái trong khu vực đó. Vì vậy, bảo tồn một cách có tính toán chính là các nhà quản lý thiết lập chính xác tỷ lệ cân bằng giữa các loài thú dữ và các loài còn lại trong chuỗi thức ăn để đảm bảo các loài thú dữ không gia tăng số lượng quá mạnh gây suy giảm các cá thể của các loài khác.

Mỗi khi thả một con thú dữ về với thiên nhiên, ta hãy hình dung xem sắp tới bao nhiêu con vật khác sẽ bị nó giết hại. Ta không có được một bài toán chính xác về sự cân bằng sinh thái mà cứ nhiệt tình thả thú dữ về rừng là làm hại bao nhiêu loài khác.

Ví dụ, khu bảo tồn đang trong trạng thái cân bằng sinh thái với 5 cá thể sói lửa và 100 cá thể hươu, nai, hoẵng... là thức ăn của sói lửa. Bây giờ chỉ cần thả thêm một con sói lửa vào khu bảo tồn, sự tiêu thụ thức ăn của chúng sẽ nhanh hơn sự sinh sản của các loài bị ăn thịt kia. Khi đó ta phải kiểm soát, kìm hãm sự tăng trưởng của sói lửa bằng cách triệt sản hoặc tìm cách không cho cá thể đực và cái gặp nhau, hoặc có thể chuyển đi khu bảo tồn khác, hoặc nếu không còn phương án xử lý, ta buộc phải tiêu huỷ một số cá thể của chúng để tái cân bằng hệ sinh thái. Vì nếu sói lửa tăng sinh quá nhanh mà không được kiểm soát, chẳng bao lâu sau sẽ không còn cá thể hươu, nai, hoẵng nào có thể tồn tại được. Lúc đó hệ sinh thái sẽ bị mất cân bằng trầm trọng, các cá thể ăn thịt quá đông trong khi các loài bị ăn thịt đã vắng bóng.

Một ví dụ là Thủy Điện đã cấp phép cho các thợ săn giết 201 con linh miêu vào ngày 2/3/2023, vài tuần sau khi nước này mở cuộc săn chó sói lớn nhất nước sau nhiều thập niên²⁴. Có lẽ họ phát hiện linh miêu ăn thịt nhiều giống loài khác khiến các khu rừng không còn đa dạng sinh học nữa. Lúc này, việc tiêu diệt một số lượng cá thể thú dữ mà trước đó cần bảo tồn chính là đang bảo vệ sự cân bằng sinh thái và đa dạng sinh học, đó là mục tiêu cao hơn mà ta cần hướng đến.

Thêm nữa, bảo tồn thú dữ cũng cần chọn lọc, chọn lọc ở đây được hiểu là chọn lọc loài cần bảo tồn và loài không cần bảo tồn, chọn lọc số lượng mỗi loài cần bảo tồn là bao nhiêu và bảo tồn ở khu vực nào... Về cơ bản, thú dữ đều là nguồn nguy hiểm

²⁴ Báo điện tử VnExpress (2023), *Thủy Điện sắp tiêu diệt hàng trăm con linh miêu*, website: <https://vnexpress.net/thuy-dien-sap-tieu-diet-hang-tram-con-linh-mieu-4577589.html>

cao độ. Tuy nhiên, ta nên phân loại thú dữ thành 2 nhóm theo mức độ nguy hiểm đối với con người và loài động vật khác nhằm đưa ra quyết định bảo tồn cho phù hợp, cụ thể như sau:

- Nhóm 1: các loài thú dữ cực kỳ nguy hiểm, sẵn sàng tấn công con người và loài vật khác như: cá sấu, hổ, báo, sư tử, chó sói, họ rắn hổ, họ rắn lục, cá mập, cá nhám, cá đao...

- Nhóm 2: các loài thú dữ mức độ nguy hiểm trung bình, ít khi tấn công con người, bao gồm các loài như mèo rừng, rái cá, rắn không độc...

Trong hai nhóm trên, các loài thú dữ thuộc nhóm 1 vừa nguy hiểm cho con người và các loài động vật khác, vừa tiêu thụ khối lượng thức ăn lớn từ các loài bị ăn thịt, trong khi công tác quản lý, bảo tồn gặp rất nhiều khó khăn. Do đó đối với các loài thú dữ thuộc nhóm 1 này, ta chỉ nên bảo tồn ở mức độ vừa đủ để lưu trữ nguồn gen quý hiếm tránh tuyệt chủng và phục vụ một số công tác y tế hoặc nghiên cứu khoa học cần thiết, chứ không cần bảo tồn một cách thái quá mà gây ảnh hưởng đến tính mạng con người và các loài vật khác. Ta phải dùng các thuật toán cao cấp của **trí tuệ nhân tạo** để biết phải bảo tồn thiên nhiên và động vật hoang dã như thế nào cho cân bằng sinh thái và đa dạng sinh học.

Còn đối với các loài thú dữ nhóm 2, ta vẫn cần tính toán kỹ lưỡng như đã đề cập ở trên để kiểm soát chúng ở một số lượng vừa phải, hài hòa trong môi trường sinh thái. Việc bảo tồn một cách hợp lý như vậy sẽ giúp nâng cao chất lượng, hiệu quả việc bảo vệ các loài động vật hoang dã nói chung và các loài thú dữ nói riêng, cũng như giảm tải áp lực lên hệ thống quản lý khu bảo tồn và giảm đáng kể những mối đe dọa tới cuộc sống và tính mạng của cộng đồng dân cư.

Bên cạnh đó, con người cũng cần có biện pháp kiểm soát số lượng các loài thú dữ, tránh việc gia tăng ồ ạt, khiến nhu cầu thức ăn và nơi ở của chúng tăng cao, hệ quả là chúng tàn sát hàng loạt các loài động vật hoang dã khác và xâm lấn vào môi trường sống của con người.

Mặt khác, chúng ta cũng cần bảo vệ môi trường, tránh việc mất môi trường sống, bức xúc khi tìm môi mà thú dữ tấn công, gây nguy hiểm cho môi trường sống của con người.

2. Đề xuất điều chỉnh pháp luật liên quan đến bảo tồn động vật hoang dã

a) Từ bỏ bớt điều khoản ký kết với quốc tế về việc bảo tồn thú hoang dã

Trong nhiều trường hợp, khi số lượng cá thể của loài thú dữ tăng quá nhanh so với các loài động vật bị ăn thịt, gây ảnh hưởng đến đa dạng sinh học và cân bằng sinh thái, các phương án di chuyển loài thú dữ đó sang khu bảo tồn khác hoặc nuôi dưỡng biệt lập là bất khả thi hoặc vô cùng tốn kém, ta có thể chấp nhận phương án tiêu diệt có kiểm soát một số lượng cá thể của loài đó để đảm bảo tái cân bằng sinh thái cho khu vực.

Điển hình như ở Florida, nơi đây có khoảng 1,3 triệu con cá sấu sinh sống và số lượng trên đà bùng nổ, cơ quan chức năng phải thường xuyên “**an tử**” (không bảo tồn nữa) chúng để tránh thiên tai và đảm bảo an toàn cho người dân²⁵, họ đã đứng trong việc này, vì nếu không xử lý, loài ác thú đầm lầy này sẽ ngày một sinh sôi phát triển, cuộc sống nơi đó không còn bình an nữa, người dân sẽ phải sống trong tình trạng căng thẳng, khủng hoảng khi biết cá sấu luôn rình rập xung quanh, trái lại, không có cá sấu thì sinh thái vẫn duy trì.

Muốn thực hiện được điều này, ta cần kiến nghị lên Liên minh bảo tồn Thiên nhiên quốc tế (IUCN), là cơ quan đã ban hành công ước CITES - Công ước về thương mại quốc tế các loài động, thực vật hoang dã nguy cấp để đóng góp những ý kiến về việc bảo tồn các loài thú dữ cho hợp lý.

Chúng ta ủng hộ các quy định cấm các hình thức săn bắt, giết, nuôi, nhốt, vận chuyển, buôn bán trái phép động vật hoặc tàng trữ, vận chuyển, buôn bán trái phép cá thể, bộ phận cơ thể không thể tách rời sự sống hoặc sản phẩm của động vật hoang dã cùng các chế tài xử phạt nghiêm khắc mà các quốc gia đang thực hiện. Tuy nhiên, ta sẽ đề xuất không bảo tồn một cách cực đoan các loài thú dữ gây nguy hiểm cho tính mạng, sức khỏe con người và các loài vật khác để trong trường hợp cần thiết, các quốc gia có thể chủ động tiêu diệt bớt các loài thú dữ để đảm bảo đa dạng sinh học và cân bằng sinh thái, cũng như an toàn cho con người và các loài vật khác. Việc tiêu diệt đó cần được thực hiện một cách hợp lý, có kiểm soát, có kế hoạch rõ ràng và phải được

²⁵ Báo điện tử Zingnews, *Cá sấu bị an tử sau khi gõ cửa và cắn người trong nhà* (2023), <https://zingnews.vn/ca-sau-bi-an-tu-sau-khi-go-cua-va-can-nguoi-trong-nha-post1413569.html>

thông báo cho các nước thành viên tham gia công ước CITES được biết để đảm bảo tính minh bạch, hiệu quả.

Những thiệt hại do thú dữ gây ra cho con người và môi trường ngày càng nghiêm trọng chính là hồi chuông cảnh tỉnh thế giới về sự nguy hiểm của bảo tồn thú dữ. Ta cần giữ vững lập trường quan điểm đúng đắn của mình để có thể thuyết phục thế giới hướng về những giá trị cao đẹp, chân chính.

b) Điều chỉnh một số điều luật và văn bản hướng dẫn dưới luật

Không ít khi chúng ta vẫn thường hay bắt gặp những tin tức về việc những người dân sinh sống gần những khu vực rừng tự nhiên bị tấn công bởi thú dữ. Theo quy định của pháp luật hiện hành, không phải lúc nào thú dữ tấn công đe dọa tính mạng, tài sản của người dân thì người dân đều có quyền bẫy, bắn ngay lập tức để tự vệ. Điều 8, Nghị định 06/2019/NĐ-CP của Chính phủ quy định:

“Trong trường hợp động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm đe dọa xâm hại nghiêm trọng tài sản hoặc tính mạng con người lúc này các tổ chức, cá nhân phải áp dụng các biện pháp xua đuổi, hạn chế gây tổn thương đến động vật, đồng thời phải thông tin ngay với cơ quan Kiểm lâm hoặc Ủy ban nhân dân cấp xã hoặc cấp huyện nơi gần nhất biết.

Trong trường hợp động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm đe dọa tấn công trực tiếp đến tính mạng con người ở ngoài các khu rừng đặc dụng, phòng hộ mà sau khi đã áp dụng các biện pháp xua đuổi nhưng không có hiệu quả thì Chủ tịch Ủy ban nhân dân cấp huyện sẽ ra quyết định và chỉ đạo việc bẫy, bắt, bắn cá thể động vật đó. Lúc này người dân mới có quyền bẫy, bắn theo quyết định, chỉ đạo của Chủ tịch Ủy ban nhân dân cấp huyện”.

Thực tế, trong tình huống những loài thú dữ cực kỳ nguy hiểm trong nhóm 1 tấn công mà không có người khác hỗ trợ, chỉ được xua đuổi con thú và không được giết chúng là rất khó khăn. Nếu chờ cơ quan chức năng đến hỗ trợ thì có thể tính mạng người dân đã không được bảo toàn. Do đó, để bảo tồn các loài thú dữ một cách hợp lý, an toàn cho tính mạng con người và tài sản, một số đề xuất sửa đổi bổ sung như sau:

“Trong trường hợp động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm đe dọa xâm hại nghiêm trọng tài sản hoặc đe dọa tấn công trực tiếp đến tính mạng con người ở ngoài các khu

rừng đặc dụng, phòng hộ, lúc này các tổ chức, cá nhân được áp dụng các biện pháp xua đuổi, gây tổn thương, thậm chí tiêu diệt động vật rừng đó để đảm bảo an toàn cho con người. Đồng thời phải thông tin ngay với cơ quan Kiểm lâm hoặc Ủy ban nhân dân cấp xã hoặc cấp huyện nơi gần nhất biết”.

Sau đó, cơ quan chức năng đến khám nghiệm hiện trường, lấy lời khai của tổ chức, cá nhân nhằm xác định việc phòng vệ có chính đáng hay không để xử lý theo đúng pháp luật. Tuy nhiên chúng ta cũng cần cảnh giác với các trường hợp lợi dụng điều luật này để tổ chức săn bắt, giết hại động vật hoang dã một cách trái pháp luật.

3. Một số biện pháp khác

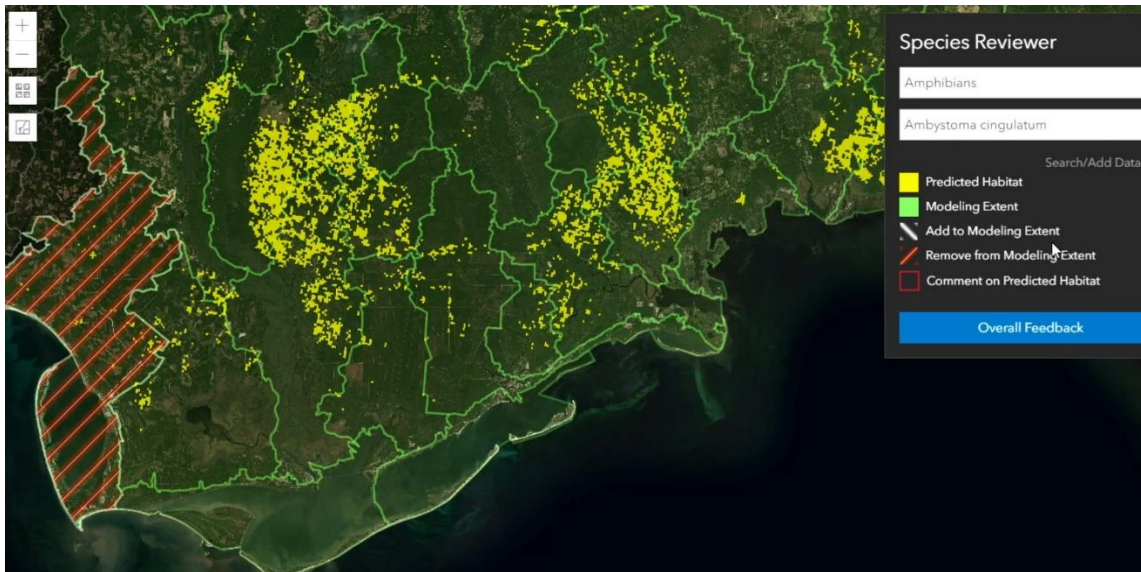
Ngày nay với sự tiến bộ của khoa học, công nghệ, kỹ thuật và y sinh học cho phép ta có thể can thiệp bằng việc áp dụng một hoặc nhiều phương pháp khác nhau để kiểm soát các loài thú dữ.

Nâng cao năng lực quản lý là một giải pháp quan trọng để đảm bảo an toàn cho con người và các loài động vật khác, đồng thời giúp bảo vệ và quản lý thú dữ một cách hiệu quả. Các phương pháp bao gồm đào tạo và tuyển dụng nhân viên có kinh nghiệm và trình độ chuyên môn cao về các loài động vật hoang dã, đặc biệt là thú dữ. Nhân viên quản lý thú dữ cần phải có kiến thức về hành vi, sinh thái học, bệnh học và phục hồi môi trường, cũng như kỹ năng an toàn và quản lý rủi ro. Ngoài ra, nâng cao năng lực quản lý thú dữ cũng cần phải đảm bảo nguồn lực, trang thiết bị đầy đủ và chất lượng để giúp nhân viên quản lý thú dữ hoạt động hiệu quả.

Việc bảo tồn thiên nhiên hoang dã cần phải được tính toán thông minh, kỹ lưỡng. Ta phải tính toán được khu rừng đó bao nhiêu cây, có những loại cây gì, diện tích khu rừng đó bao nhiêu, khu rừng đó đã có con gì rồi, bây giờ thêm con gì thì cân đối về mặt sinh thái. Đó là bài toán mà phải trí tuệ nhân tạo mới giải được. Trong những năm gần đây, với sự tiến bộ vượt bậc của khoa học công nghệ, trí tuệ nhân tạo (AI) đã được ứng dụng vào trong công tác bảo tồn thiên nhiên hoang dã. Các nhà khoa học tại Australia đã thiết kế thành công robot tự động để ngăn sao biển xâm lấn ở Rạn san hô Great Barrier²⁶. Robot được sử dụng công nghệ thị giác máy tính để điều hướng, tránh vật

²⁶ Báo Tổ quốc (2018), *Australia sử dụng robot bảo vệ rạn san hô Great Barrier*, website: <https://toquoc.vn/australia-su-dung-robot-bao-ve-ran-san-ho-great-barrier-99245249.htm>

cản và thực hiện các nhiệm vụ khoa học phức tạp. Nó có thể nhận diện loài sao biển gai ăn san hô với độ chính xác lên tới 99,4%, sau đó tiêm chất độc để tiêu diệt con vật mà không ảnh hưởng tới môi trường xung quanh.

Áp dụng công nghệ AI và Bigdata trong việc bảo tồn đa dạng sinh học (Nguồn: <https://www.datanami.com/>)

Sự phát triển của trí tuệ nhân tạo cũng được phát triển với quy mô rộng rãi hơn bằng chứng là vào năm 2020, thuật toán phân loại hình ảnh Mbaza AI đã được sử dụng nhằm giám sát đa dạng sinh học quy mô lớn ở các công viên quốc gia Lopé và Waka của Gabon²⁷. Thuật toán đã phân tích được hơn 50.000 hình ảnh thu thập được từ 200 bẫy ảnh trải rộng trên 7.000 km² rừng. Mbaza AI có thể phân loại đến 3.000 hình ảnh trong một giờ và có độ chính xác lên đến 96%. Nghiên cứu khác về việc áp dụng trí tuệ nhân tạo trong việc xác định các loài cây chiếm ưu thế cho một phần dãy Sierra Nevada của California. Dữ liệu thu được cho thấy màu đỏ biểu thị các khu vực của cây sồi sống trong hẻm núi, màu xanh lá cây cho gỗ hương tuyết tùng và màu xanh da trời cho cây linh sam trắng²⁸. Ứng dụng trí tuệ nhân tạo trong bảo tồn thiên nhiên hoang dã hứa hẹn đưa ra một bức tranh toàn diện và chính xác hơn trong tương lai.

Công nghệ trí tuệ nhân tạo (AI) có khả năng đánh giá được thời tiết, khí hậu,... của hệ sinh thái tại từng thời điểm, từ đó có thể can thiệp điều chỉnh các yếu tố để hệ sinh thái đạt trạng thái tái cân bằng. Tại Brazil đã mất hơn 15% lượng nước bề mặt

²⁷ Support the Guardian (2022), *Five ways AI is saving wildlife – from counting chimps to locating whales*, website: <https://www.theguardian.com/environment/2022/feb/21/five-ways-ai-is-saving-wildlife-from-counting-chimps-to-locating-whales-aoe>

²⁸ IEEE Spectrum (2020), *THIS AI CAN SEE THE FOREST AND THE TREE*, website: <https://spectrum.ieee.org/this-ai-can-see-the-forest-and-the-trees>

trong 30 năm qua. Nhưng cuộc khủng hoảng nước mặt này chỉ được đưa ra ánh sáng với sự trợ giúp của trí tuệ nhân tạo. Các sông, hồ và vùng đất ngập nước của nước này đang phải đối mặt với áp lực ngày càng tăng từ gia tăng dân số, phát triển kinh tế, nạn phá rừng và những tác động nghiêm trọng của biến đổi khí hậu. Tuy nhiên, không ai biết được quy mô cả sự nghiêm trọng của vấn đề này tới mức nào, cho đến khi dự án nước MapBiomass được công bố vào tháng 8/2021. Kết quả thu được sau khi xử lý hơn 150.000 hình ảnh thu được từ các vệ tinh của Cơ quan hàng không vũ trụ Hoa Kỳ (Nasa) trên diện tích 8,5 triệu km² của lãnh thổ Brazil cho thấy rằng, sông Negro, một nhánh chính của Amazon đã mất đi 22% lượng nước mặt. Vùng đất ngập nước lớn nhất thế giới - Pantanal (Brazil) cũng đã mất đi 74% lượng nước mặt²⁹. Những tổn thất này đang tàn phá hơn 4000 loài thực vật và động vật ở Pantanal. AI cũng có thể phân biệt giữa các vùng nước tự nhiên và nhân tạo. Nếu không có AI, các nhà nghiên cứu không thể phân tích sự thay đổi mực nước trên toàn quốc ở quy mô lớn và mức độ chi tiết như thế này.

Trí tuệ nhân tạo (AI) như một giải pháp công nghệ để giải quyết cuộc khủng hoảng đa dạng sinh học và giảm thiểu biến đổi khí hậu. Đó là một phương pháp bảo tồn thông minh, nó có thể giúp chúng ta giám sát, phân tích và quản lý thiên nhiên hoang dã một cách toàn diện, hiệu quả và nhanh chóng.

Ứng dụng Y sinh học trong công tác bảo tồn động vật hoang dã đã làm sáng tỏ về nguồn gốc, tiến hóa và sự thích nghi của các loài. Việc ứng dụng công nghệ sinh học hiện đại như tái biệt hóa tế bào, tế bào gốc và công nghệ sinh học sinh sản hiện đại giúp bảo tồn nguồn gen của các loài động vật quý hiếm. Bên cạnh đó, ứng dụng y sinh học trong việc ức chế khả năng sinh sản của động vật là một trong những phương pháp được đưa ra giúp giảm thiểu sự tăng đột biến của các loài thú dữ. Nghiên cứu của Seidler và cộng sự về phẫu thuật triệt sản chó sói đồng cỏ để giảm sự ăn thịt linh dương sừng nhánh. Nghiên cứu chỉ ra rằng sử dụng phương pháp triệt sản làm giảm nhu cầu năng lượng chó sói đồng cỏ, từ đó có thể làm giảm tỷ lệ ăn thịt con linh dương non của sói đồng cỏ vô sinh. Triệt sản chó sói đồng cỏ là một phương pháp giúp tăng khả năng

²⁹ Báo Bảo vệ môi trường (2022), *Năm cách trí tuệ nhân tạo đóng góp cho bảo tồn loài*, website: <https://baovemoitruong.org.vn/nam-cach-tri-tue-CC%A3-nhan-ta-CC%A3o-dong-gop-cho-ba-CC%89o-ton-loai/>

sống sót của linh dương con ở những khu vực mà sự sống sót của linh dương con là yếu tố quan trọng đối với sự tồn tại của quần thể linh dương sừng nhánh³⁰.

Các nhà khoa học của công ty Oxitec, một công ty có trụ sở tại Anh đã cho thử nghiệm những con muỗi biến đổi gen từ muỗi Aedes, loại muỗi trung gian truyền virus Zika và bệnh sốt xuất huyết. Được biết, phương pháp dùng muỗi biến đổi gen để hạn chế muỗi truyền virus Zika cho thấy có khả năng tiêu diệt khoảng 90% quần thể muỗi gây bệnh³¹. Bang Florida, Mỹ cũng đã thả ra môi trường ở khu vực gần Key West 20.000 con muỗi vẫn biến đổi gen mang vi khuẩn Wolbachia để phòng ngừa sốt xuất huyết và virus Zika³². Đúng vậy, con người phải khéo can thiệp, tính toán, triệt sản loài này, bổ sung loài kia, ngăn chặn loài nọ, giống như các nhà khoa học phải dùng muỗi biến đổi gen để ngăn sự phát triển số lượng muỗi vậy.

Thịt nhân tạo, loại thịt của thế giới tương lai? Hiện nay có khoảng 170 công ty trên khắp thế giới đang phát triển sản xuất thịt nhân tạo. Trong đó, công ty Good Meat, một công ty đầu tiên tại Mỹ bán thịt nuôi trong phòng thí nghiệm (thịt nhân tạo) với mục đích thương mại, ước tính các lò phản ứng sinh học mới này sẽ có khả năng cung cấp ra thị trường 13.700 tấn thịt gà hoặc thịt bò hằng năm³³. Trong tương lai, số lượng thịt sản xuất trong buồng sinh học sẽ cần phát triển và sản xuất với quy mô lớn hơn. Chúng ta cũng cần hướng đến mục tiêu thịt nhân tạo không chỉ được cung cấp bởi các hãng sản xuất mà mọi nhà đều sản xuất được, để đáp ứng nhu cầu cho con người cũng như sử dụng nuôi số thú còn ăn thịt để cho chúng không ăn thịt các loài khác.

Từ đó, với các biện pháp bảo vệ thiên nhiên hoang dã, ta sẽ phát triển sinh thái và tạo môi trường sống cho muông thú bằng cách trồng thêm nhiều cây ăn quả để làm thức ăn cho cả người và thú. Nhờ sự can thiệp tích cực của con người mà muôn loài sẽ sống bên nhau hiền lành.

³⁰ All Graduate Theses and Dissertations, Seidler, Renee (2009), *Surgical Sterilization of Coyotes to Reduce Predation on Pronghorn Fawns*, website: <https://digitalcommons.usu.edu/etd/306>

³¹ Báo điện tử VTV (2016), *Muỗi biến đổi gen - giải pháp ngăn chặn virus Zika*, website: <https://vtv.vn/tin-tuc/muoi-bien-doi-gen-giai-phap-ngan-chan-virus-zika-20160130172857931.htm>

³² Báo điện tử VTV (2017), *Mỹ: Florida thả 20.000 con muỗi biến đổi gen để chống Zika*, website: <https://vtv.vn/suc-khoe/my-florida-tha-20000-con-muoi-bien-doi-gen-de-chong-zika-20170505093812199.htm>

³³ Báo điện tử VnExpress (2022), *Xây nhà máy sản xuất 13.700 tấn thịt nhân tạo mỗi năm*, website: <https://vnexpress.net/xay-nha-may-san-xuat-13-700-tan-thit-nhan-tao-moi-nam-4468335.html>

Con người can thiệp vào thiên nhiên để bảo vệ đa dạng sinh học (Nguồn: internet)

4. Truyền thông giáo dục

Hiện nay, nước ta được đánh giá là một trong 16 nước có đa dạng sinh học cao nhất với rất nhiều loài đặc hữu, quý hiếm nằm trong Sách đỏ thế giới. Tuy nhiên, các loài động, thực vật hoang dã ở Việt Nam đang phải đối mặt với nguy cơ tuyệt chủng rất cao. Bởi nguyên nhân chính không chỉ là do mất sinh cảnh, tình trạng săn bắt, buôn bán và sử dụng động vật hoang dã trái pháp luật diễn ra ở nhiều nơi mà còn liên quan đến việc bảo tồn thú dữ.

Ngày nào mà con người còn chưa nhận thức, thấy rõ sự nguy hiểm của việc bảo tồn thú dữ, vẫn xem giống loài này như động vật hoang dã và kiên quyết bảo tồn một cách cực đoan thì tương lai không xa những thiệt hại mà chúng mang đến cho hành tinh, trái đất này là không thể kể xiết. Để có thể bảo vệ nguồn tài nguyên vô giá này, bên cạnh áp dụng các điều luật, bảo tồn động vật hoang dã một cách thông minh, có chọn lọc thì việc truyền thông giáo dục nâng cao nhận thức của người dân về sự nguy hiểm khi bảo tồn thú dữ và các biện pháp cảnh giác trước sự tấn công của loài này cũng được coi là một trong những giải pháp quan trọng cần thực hiện.

Chúng ta cần truyền thông giáo dục về hậu quả của việc bảo tồn thú dữ bằng nhiều cách thức linh hoạt, sáng tạo và đa dạng để quần chúng dễ dàng tiếp cận và có

những hành động thiết thực ủng hộ nhà nước, quốc tế trong việc cảnh giác trước các loài thú dữ.

Chúng ta có thể tổ chức những cuộc thi tìm hiểu về sự nguy hiểm của việc bảo tồn thú dữ, các kiến thức bảo vệ động vật hoang dã thông minh, có chọn lọc và lồng ghép nhiều câu chuyện, thông điệp để mọi người thấy rõ việc bảo tồn thú dữ là sai lầm, từ đó đưa ra nhiều biện pháp cảnh giác trước các giống loài này.

Các bộ phim điện ảnh, ký sự tài liệu, các chương trình truyền hình thực tế với sự tham gia của các nhân vật nổi tiếng dám nói lên sự nguy hiểm của việc bảo tồn thú dữ, cảnh giác trước giống loài này cũng là một trong những cách thức truyền thông giáo dục hiệu quả, sâu rộng vào mọi tầng lớp. Các tác phẩm văn học, phê bình nghệ thuật, sáng tạo hội họa, âm nhạc... về bảo tồn động vật hoang dã một cách thông minh, có chọn lọc, tránh bảo vệ các loài thú dữ gây hại, chắc chắn sẽ có sức hút tự nhiên, sức lan truyền mạnh mẽ giúp cho việc truyền thông giáo dục trở nên ấn tượng và ghi được dấu ấn sâu đậm hơn trong tập thể cộng đồng xã hội.

Từ việc tổ chức các hội nghị, hội thảo công bố các số liệu, nghiên cứu khoa học về hệ quả nghiêm trọng của các loài thú dữ đến việc dán các áp phích tuyên truyền rộng rãi ở khắp nơi, đưa các chủ đề về hậu quả của việc bảo tồn thú dữ trở thành câu chuyện bàn luận sôi nổi trong lớp học... là cách giúp mọi người thức tỉnh, nhận ra thực trạng bảo tồn thú dữ hiện nay là sai lầm, đồng thời đưa ra các biện pháp cảnh giác trước giống loài này một cách có hiệu quả.

Các tổ chức xã hội có thể phát động những chiến dịch truyền thông, những tháng hành động vì môi trường lồng ghép các thông điệp tuyên truyền mạnh mẽ vào các dịp lễ, các ngày có ý nghĩa đặc biệt với tự nhiên như: Ngày Quốc tế động vật hoang dã 3/3, Ngày Bảo tồn thiên nhiên thế giới 28/07... cũng góp phần tạo hiệu ứng lan tỏa sâu rộng giúp người dân nhận ra sự nguy hiểm khi bảo tồn thú dữ, tránh được những thiệt hại nghiêm trọng mà những loài thú dữ sẽ gây ra trong tương lai.

Bên cạnh đó mỗi người dân, công dân cũng đều phải có trách nhiệm tuyên truyền, giáo dục giúp cho cộng đồng xung quanh hiểu biết về sự nguy hiểm khi bảo tồn thú dữ, để góp phần bảo vệ môi trường sinh thái Việt Nam trong tương lai dồi dào, phong phú, tươi đẹp và lớn hơn là bảo vệ tất cả sự sống đa dạng đầy yêu quý trên hành tinh này.